

INTERNATIONALT GENERATIONSSKIFTE

BIKUBEN

Det Danske
Advokatsamfund

Internationalt generationsskifte

© FSRs FORLAG 1983

Fotografisk, mekanisk eller anden form for
gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog

eller dele heraf er ikke tilladt

ifølge gældende dansk lov om ophavsret

Omslag ved Mette Overgaard

Bogen er fotosat med Aldus og trykt hos

Nørhaven Bogtrykkeri a/s, Viborg

Printed in Denmark 1983

ISBN 87-88109-36-4

Indholdsoversigt

Kapitel 1. INTERNATIONALT GENERATIONSSKIFTE	13
Introduktion	14
Problematikken i forbindelse med selve skiftet	14
Principperne for successionen	18
De skattemæssige overvejelser	21
Metodespørgsmål	24
Kapitel 2. NATIONALITET – DOMICIL – SITUS	27
Nationalitet som tilknytningskriterium	29
Domicil som tilknytningskriterium	32
Bolig og domicil	33
Dobbeltdomicil	39
Oversigt over anvendelsen af domicilkriteriet i de af fremstillingen omfattede lande	44
Situs som tilknytningskriterium	51
De nationale situsregler i de enkelte af fremstillingen omfattede lande	52
Kapitel 3. SKIFTE – HVOR OG HVORDAN	59
De nationale skiftesystemer	61
Skiftets »enhed og universalitet«	103
Skifte efter danske statsborgere med sidste bopæl i udlandet	105
Hensidden i uskiftet bo	108
Den skiftemæssige situation for danske statsborgere i de enkelte lande	110
Tillæg: Det danske udenrigsministeriums erfaringer i forbindelse med behandling af udenlandske dødsboer	117
(gengivet fra »Advokaten«):	
1. <i>Behandling af dødsboer med udenlandske forbindelser (af Anna Søgaard Madden og J. R. Lilje-Jensen)</i>	117

2. Dødsboer med spanske interesser (af Anna Søgaard Madden)	123
Skifte efter svenska medborgare med sista hemvist i utlandet	130
Den skiftemässiga situationen för svenska medborgare i de olika länderna	136
Kapitel 4. FORMUEOVERFØRING VED DØDSFALD	143
Arv – Andel i fællesformue – Forsikringssummer	144
Arveretsordningerne i de enkelte lande i grundtræk	148
Den praktiske betydning af lovkonflikterne	167
Det danske domicilprincip	174
Den svenska nationalitetsprincippet	176
Betydningen af de danske og svenske lovvalgsprincipper i de andre lande	179
Lovproblemerne i de enkelte lande	180
Dansk baggrund	180
Bopæl i Danmark – formue i udlandet	187
Svensk baggrund	188
Kapitel 5. BESKATNING	193
Skatteniveau – Skatteharmoni – Skattekollision – Skattelempelse	194
Skatteniveau	194
Beskatningen i de enkelte lande i hovedtræk	200
Skatteharmoni eller skattekollision	234
Skatteharmoni	235
Skattekollision	237
Skattelempelse	238
Kapitel 6. BESKATNING – DANSK BAGGRUND	241
Formueoverføring ved arv	243
Formueoverføring ved gave	247
Dødsboet som skattesubjekt i relation til indkomst- og formueskat	251
De skattemæssige overvejelser med udgangspunkt i de enkelte af fremstillingen omfattede lande	260
Lempelse i tilfælde af dobbeltbeskatning	273
Interne (unilaterale) lempelsesregler	274
Overenskomstlempelse (gave- og arveafgift)	276

Dobbeltbeskatningsproblemer i forbindelse med indkomst- og formueskat i danske dødsboer	283
Kapitel 7. BESKATNING – SVENSK BAKGRUND	287
Svensk beskatning ved arv	288
Svensk beskatning ved gåva	290
Dødsbo som skattesubjekt ved indkomst- og formøgen- hetsbeskatningen	292
Svenskt dødsbo med utländska delägare	292
Utländskt dødsbo med svenska delägare	296
Skattemässiga överväganden med utgångspunkt i de enskilda av framställningen omfattede länderna	300
Kapitel 8. PLANLÆGNING AF INTERNATIONALT GENERATIONSSKIFTE	313
Dispositioner med henblik på forberedelse af et senere skifte	315
Oprettelse af testamente	315
Testamentsreglerne i de enkelte lande	317
Arveafkald og andre arveoverenskomster	323
Den ægteskabelige formueordning som en faktor på skiftet	326
Dispositioner vedrørende livsforsikringer	330
De planlægningsmæssige problemer	331
Planlægning med henblik på den legitimationsmæssige stilling efter et dødsfald	336
Formuedisponering som led i skifteplanlægningen	338
Kapitel 9. GAVEOVERDRAGELSER (ANTECIPERET SKIFTE)	341
Det civilretlige aspekt	342
Det skattemæssige aspekt	343
Formueoverføring til stiftelser (familiefonds)	349
Beskatning af selve formueoverføringen	353
Beskatning af selve stiftelsen (trusten)	354
Den skattemæssige stilling for de begunstigede	355
Den udenlandske stiftelse	355
Litteraturfortegnelse	362
Emneregister	367

Forord

Emnet »*generationsskifte*« har i de senere år tiltrukket sig megen opmærksomhed ikke mindst som følge af de vanskeligheder, der er forbundet med videreførelse af virksomheder efter et dødsfald, når afdødes kapitalinteresser i virksomheden spiller en væsentlig rolle for dennes fortsættelse. Emnet rækker dog langt videre og omfatter også alle de ikke-erhvervsbetonede økonomiske problemer, der opstår for den kreds af personer, der bliver berørt af dødsfaldet.

Det er ikke opgaven her at tage stilling til den klassiske debat om hensigtsmæssigheden og retfærdigheden i forbindelse med samfundssystemer, der åbner mulighed for »arvet velstand«, men det bør dog anføres, at generationsskiftejura ikke nødvendigvis er »millionærjura«. Tværtimod er vilkårene for overføring af økonomiske goder til de efterladte nok af langt større betydning, hvor der er tale om beskedne midler, end hvor de store formuer skifter indehaver. Den forsørgelsesmæssige situation, muligheden for at opretholde det hidtidige hjem og muligheden for at tilrettelægge og lette overgangen til de efterladte er livsnære problemstillinger, som er af vital betydning for de fleste i den del af verden, hvor privat ejendomsret og privat økonomi fortsat spiller en afgørende rolle, uanset nok så store anstrengelser for at udbygge det offentlige sociale sikkerhedsnet.

Nærværende bog tager sigte på de tilfælde, hvor flere landes retssystemer præger skiftesituationen. Derfor udtrykket: »Internationalt generationsskifte«. Der er her tale om et særdeles krævende emne, fordi det forudsætter hensyntagen til en række retsområder, som yderst sjældent ses i en fremstillingsmæssig sammenhæng, her navnlig privatret, skifteret og skatteret.

Hertil kommer en anden komplicerende faktor. Det er på disse områder ikke blot de nationale systemer, der kommer i betragtning, men med disse som udgangspunkt tillige de internationale retsprincipper, som er bestemmende i kollisionstilfælde, hvad enten der er tale om civile retlige eller skattemæssige tvivlsspørgsmål.

Et emne som dette kan ikke fremstilles generelt. Det må nødvendigvis tage sigte på og begrænses til bestemte lande, til hvilke afdøde har haft til-

knytning. Forfatterne har her haft den dristighed at forsøge noget nyt, nemlig hvad man kunne kalde en dansk-svensk »co-produktion«, således at udgangspunktet er personer med dansk eller svensk baggrund, når disse har en sådan tilknytning til de øvrige lande, som fremstillingen er begrænset til, at den øver indflydelse på den samlede skiftesituation.

Begrænsningen til England, Frankrig, Schweiz og Spanien er selvsagt vilkårlig, men naturligt motiveret af den kendsgerning, at mange skandinaver i de senere år har taget bopæl i disse lande eller erhvervet ejendom der. De sidste årtiers emigrationer har haft en helt anden karakter end tidligere. Der har ofte været tale om mennesker i en fremskreden alder og derfor ofte personer med kraftige økonomiske og familiemæssige bindinger til det oprindelige hjemland. Hovedtemaet i denne bog »den delte tilknytning« er derfor af central betydning.

Forfatterne, der i høj grad er deres begrænsning bevidst, og som er helt klar over, at mange faldgruber kan være blevet overset, må nødvendigvis fremkomme med nogle advarende ord: Et pionerarbejde af den foreliggende art kan kun være et hjælpemiddel for den, der vil skaffe sig et overblik, og enhver der står over for de konkrete problemer i en sag, må ubetinget søge bistand hos lokale sagkyndige i de enkelte lande for at være sikker på den rette behandling. Ingen – ej heller forfatterne – kan beherske de myriader af regler og den omfattende praksis, som kan være bestemmende i de fremmede systemer. Denne bog er derfor primært skrevet for at lette forståelsen for nogle af de spørgsmål, der bør stilles og, kunne man tilføje, nogle af de muligheder, der foreligger. Svaret må altid i den konkrete situation kontrolleres. Enhver, der har arbejdet med internationale retsproblemer ved imidlertid, at den første svære barriere består deri, overhovedet at have øje for problemerne. Det er denne beskedne, men desuagtet krævende opgave, hvis løsning forfatterne her søger at yde et bidrag til.

Bogen er blevet til med en rundhåndet støtte fra Sparekassen »Bikuben« i samarbejde med Det Danske Advokatsamfund, og jeg retter en varm tak til begge. En ganske særlig tak til landsretssagfører Aage Spang-Hanssen, der på afgørende måde har støttet udgivelsen. For Englands vedkommende har den fremragende internationalist John Avery Jones ydet megen værdifuld bistand. Endelig takker jeg de mange, der undervejs har hjulpet forfatterne med viden og erfaringer.

Dernæst skal der lyde den hjerteligste tak til min medforfatter, professor, dr.jur., Gustaf Lindencrona, Stockholms Universitet, der har haft mod til sammen med mig at gå løs på denne krævende opgave. Ansvarsfordelingen mellem forfatterne fremgår meget klart af den sproglige

fremtræden. Hverken tiden eller kræfterne tillod at lave to bøger, en dansk og en svensk, og dette indebærer selvfølgelig ulemper for læserne i de to lande, men har forhåbentlig samtidig også en positiv betydning. Ved siden af de rent pragmatiske, håndbogsmæssige formål har arbejdet nemlig for begge forfattere åbnet øjnene for den vidtgående forskel, der er med hensyn til de fundamentale udgangspunkter i henholdsvis Danmark og Sverige. Det er vort håb, at fremstillingen dermed har fået værdi som komparativ analyse. Al retssammenligning har størst værdi, når den afprøves på en konkret problemstilling af væsentlig betydning. Det, der her falder i øjnene, er vel nok i første række den dominerende betydning, der i dansk ret tillægges domicilprincippet og omvendt i svensk ret nationalitetsprincippet. En anden mærkbar forskel må siges at bestå deri, at den positive lovgivningsmæssige regulering er en mere fremtrædende faktor i Sverige end i Danmark. Når hertil kommer, at de danske og svenske skattesystemer er præget af store forskelle, er det klart at baggrundstilknytningen til henholdsvis Danmark og Sverige giver sig meget væsentlige udslag, selv om der er tale om etablering af tilknytning, f.eks. i form af bopæl, i et og samme land. Måske kan fremstillingen på dette punkt øge forståelsen for de internationale retsproblemer, og skulle dette være tilfældet, er der ingen grund til at beklage det.

Valsolda, januar 1983

Thøger Nielsen